

Muutosten keskeltä

Historialle on tyypillistä, että se hahmotetaan sarjana kehityskulkuja ja muutoksia. Jatkuvuuden havaitseminen ja ylipäänsä jatkumoiden etsiminen ja selittäminen ovat historiantutkimuksessa nuorempi ilmiö. Kuten Peter Burke totesi vuonna 1979 käsitellessään jatkumoiden ja muutoksia *The New Cambridge Modern History*-teossarjan kolmannentoista osan esipuheessaan, tutkijat ovat kyllä kysyneet ja pyrkineetkin vastaamaan, miksi Ranskan suuri vallankumous puhkesi vuonna 1789, mutta harva on asettanut kysymyksensä muotoon, miksi *ancien régime* kesti niin pitkään kuin vuoteen 1789.

Vaikka nykyisin tutkitaan jatkumoitakin, yhä edelleen on trendikkäämpää tutkia muutoksia. Ylimenokaudet varsinkin ovat vaikeita: ei ole helppoa sanoa, mistä jokin ilmiö alkoi ja mihin se päättyi. Esimodernia yhteiskuntaa kuvataan usein muutos- ja kehitysvastaiseksi: kansa pelkäsi kaikkea uutta ja pitäytyi mieluiten vanhoissa käytännöissä ja kirkko puolestaan opetti, että ihmiskunnan historia oli pääpiirteiltään pelkkää moraalista degeneraatiota syntiinlankeemukselta alkaen. Kuitenkin perinteistä, siis jatkumoisista, huolimatta kulttuuri ja yhteiskunta muuttuivat kaiken aikaa niin kuin ne tekevät edelleenkin – muutenhan me tämän hetken ihmiset emme eläisi tämänkaltaisissa ja -näköisissä puitteissa emmekä päivittelisi maailman menoaa.

Kun lukee tässä numerossa julkaistuja artikkeleita suomalaisesta 1900-luvun arjesta – siitä arjesta, jota eräät yhteiskuntaryhmät joutuivat kohtaamaan lähimenneisyydessä –, havaitsee,

miten muutokset voivat joskus olla nopeita: yhteiskunta ja sen asenteet ja arvot ennättävät muuttua melkoisesti yhdenkin ihmisiän aikana. Kuitenkaan kaikki saman aika-tilan jakavat yksilöt eivät ajattele eivätkä toimi samalla tavalla. Osa menneestä säilyy ja välittyy eteenpäin.

Tällä hetkellä yhteiskunnan ja sen arvojen muutosnähtävä näyttää kiivaana varsinkin työelämässä. Työn sisällöt, rutiinit ja vaatimukset menevät monella työpaikalla kustannustehokkuuden nimissä uusiksi, joissain tapauksissa useaankin otteeseen lyhyessä ajassa. Lieveilmiöitä, kuten työntekijöiden kokemaa motivaation puutetta ja työuupumusta esiintyy, mutta niihin suhtautuminen vaihtelee paitsi yksilökohteisesti myös julkisessa keskustelussa – hiljan kyseenalaistettiin suomalaisten todellisen työajan pituus. Ovatpa muutokset miten paljon tai vähän kuormittavia tahansa, niihin kriittisesti suhtautuvalla yksilöllä on edelleen vapaus etsiä vaihtoehtoja. Yksi vapauttava ratkaisu voi olla muuttuminen, mutta eri suuntaan ja eri tahtiin kuin vallitsevat rakenteet suosittavat ja toivovat. Ihminen on yhä oman onnensa seppä.

Muutokset ovat kohdanneet jälleen kerran myös Historiallista Aikakauskirjaa siirryttäessä tähän 109. vuosikertaan. Päätoimittaja on vaihtunut ja toimituksen kokoonpano muutoinkin uudistunut: kerallani lehteä toimittavat tästä numerosta alkaen Juhana Aunesluoma, Seija Jalagin, Veikko Kallio, Anu Lahtinen ja Marko Tikka. Mukana on siis niin aiemmin jo lehden toimittamisessa mukana olleita kuin uusia tu-

lokkaita. Kaikilla on kuitenkin vankka kokemus historia-alan tutkimuksesta, kirjoittamisesta ja toimitustyöstä. Myös lehden ulkoasua on hivenen uudistettu esteettistä näkökulmaa silmäläpittäen. Perusasetelmat ovat silti samat kuin lehden historian alkutaipaleella: Historiallisen Aikakauskirjan sisältö heijastaa suomalaisen historiantutkimuksen ajankohtaisia aiheita ja tulkintoja.

Historiallisen Aikakauskirjan rooli suomalaisen historiatieteen peilinä ja foorumina ei kuitenkaan ole mikään itsestään selvä olotila, koska tiedeyhteisö niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa on kasvavien vaatimusten edessä: moni ansioitunut tutkija ei hallinto- ja rahoituksenhakuvelvoitteidensa takia ehdi tai jaksa laatia edes kirja-arviota tai sitten julkaisee artikkelinsa mieluummin vieraskielisissä tieteellisissä lehdissä, ennen muuta englanniksi. Samoin moni nuori tutkija pohtii viranhakujen ja palkkatasokeskustelujen alla tai viimeistään niiden jälkeen, millä kielellä ja missä hänen kannattaisi tuloksistaan tiedottaa – Historiallinen Aikakauskirja kun ei ole kansainvälisten laatuluokitusten mukaan A-luokan lehti. Vaikka rankkauslistojen tulkinnanvaraisuus ja vääristymät ovat tiedossa, niiden laatiminen on tällä hetkellä osa suoriutus- ja kilpailuhenkiseksi muuttunutta kulttuuriamme ja ne ohjaavat myös tutkijoiden ja heitä kannustavien tutkimuslaitosten valintoja. Käynnissä olevassa uudessa kielitaistelussa suomen kielellä ei enää ole sitä kulttuurista itseisarvoa, joka sillä oli silloin, kun vastinpari oli ruotsi.

Suomalaista historiatieteellistä keskustelua ei kuitenkaan voi täysin ulkoistaa vieraskielisiin julkaisuihin, koska silloin keskustelu pirstoutuisi eri foorumeille eivätkä kaikki aiheet välttämättä koskaan läpäisisi nk. kansainvälisiä julkaisukri-

teereitä. Kärjistäen voi todeta, että esimerkiksi Nottinghamin historia tai kaikki Aristoteleeseen liittyvä on automaattisesti kansainvälistä tutkimusta, kun taas esimerkiksi Laukaaseen tai Adolf Ivar Arwidssonin liittyvä ei sitä kovin helposti ole. On myös tiedon nopeaa ja tasa-arvoista välittymistä ajatellen hyvä, että ne suomalaiset historioitsijat, joiden tutkimusten pääpaino on muun maailman historiassa, kertovat tuloksistaan kotimaisille kollegoilleen ja kotimaiselle yleisölle myös suomeksi Historiallisen Aikakauskirjan kaltaisen helposti tavoitettavan lehden kautta – kaikilla kun ei välttämättä ole pääsyä yliopistokohtaisiin salasanojen takaa avautuviin englanninkielisiin sähköisiin tiedelehtiin.

Toimituksen puolesta toivotankin tutkijakollegoiden runsaat artikkelitarjoukset lämpimästi tervetulleiksi. Toki jatkamme edelleen monipuolisia teemanumeroitamme – esimerkiksi seuraava numero käsittelee vastuunkantoa ja sitä seuraava historiatietoisuutta –, mutta kernaasti otamme vastaan myös kirjoituskutsuihimme liittymättömiä käsikirjoituksia. Lehdessä julkaistaan katsauksia, kolumneja, syväluotauksia, kirja-arvioita sekä vertaisarviointikäsitteilyn läpikäyneitä tieteellisiä artikkeleita. Historian ymmärrämme laaja-alaisena käsitteenä, jossa on useita suuntauksia ja tieteenaloja. Olemme avoimia myös monitieteiselle tutkimukselle. Palautetta voi antaa ja keskustelua lehden sisällöstä voi käydä myös Agricola-foorumilla.

Lopuksi esitän vielä kiitokseni hyvästä yhteistyöstä edelliselle päätoimittajalle Pirjo Markkolalle ja toimittajakollegalleni Tiina Kinnuselle, jotka päättivät nyt keskittyä muihin tehtäviin.

MARKO LAMBERG
marko.lamberg@jyu.fi